

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความท้าทายด้านจริยธรรมในยุคสื่อใหม่ภายใต้มิติความรับผิดชอบและกรอบข้อบังคับขององค์กรสื่อเมืองไฮโซ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ความท้าทายด้านจริยธรรมขององค์กรข่าวสารในยุคสื่อใหม่ในบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลและการรักษามาตรฐานความน่าเชื่อถือทางวิชาชีพ และเพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมสำหรับการดำเนินงานด้านจริยธรรมขององค์กรข่าวสารในบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลและการรักษามาตรฐานความน่าเชื่อถือทางวิชาชีพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 การเลือกวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแนวทางการวิจัยที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน แตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเน้นการเก็บข้อมูลเชิงตัวเลขและการวิเคราะห์ทางสถิติ วิธีการเชิงคุณภาพมุ่งเน้นการตีความและอธิบายปรากฏการณ์จากมุมมองของผู้ให้ข้อมูล โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากข้อความ ภาพ การสัมภาษณ์ และเอกสาร เพื่อค้นหาความหมายและสาระสำคัญที่อยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์นั้น เป้าหมายหลักคือการสำรวจความซับซ้อนและความหลากหลายของปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างลึกซึ้ง รากฐานของการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถสืบย้อนกลับไปได้ถึงศาสตร์มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา โดยในระยะแรก นักมานุษยวิทยาใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจวิถีชีวิตและค่านิยมของกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ ต่อมาเมื่อสังคมศาสตร์พัฒนา วิธีการนี้ได้รับการประยุกต์ใช้ในหลายสาขา เช่น การศึกษา จิตวิทยา และการจัดการ สำหรับสาขานิติศาสตร์ วิธีวิจัยเชิงคุณภาพได้รับความนิยมมากขึ้น เพราะสามารถให้มุมมองและวิธีการที่เหมาะสมในการศึกษาโจทย์ที่มีความซับซ้อน เช่น ประเด็นด้านจริยธรรมของสถาบันสื่อมวลชน ลักษณะเด่นของการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ การเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยต้องเข้าไปอยู่ในบริบทของผู้ให้ข้อมูล ทำการสื่อสารและสร้างความไว้วางใจ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับมุมมอง ทัศนคติ และพฤติกรรมของพวกเขา การมองภาพรวมของปรากฏการณ์ แทนที่จะวิเคราะห์เฉพาะตัวแปรแบบแยกส่วน การวิจัยเชิงคุณภาพพยายามทำความเข้าใจปรากฏการณ์จากหลายมิติ รวมถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง การนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะบรรยายเชิงพรรณนา แทนที่จะใช้เพียงตัวเลขหรือกราฟ ทำให้สามารถถ่ายทอดความซับซ้อนและความหลากหลายของข้อมูลได้อย่างชัดเจนและลึกซึ้ง

โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์การเลือกวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยในครั้งนี้ดังต่อไปนี้

(1) ความซับซ้อนและความหลากหลายของปัญหาจริยธรรมในยุคสื่อใหม่ ในยุคสื่อใหม่วงการสื่อสารมวลชนเผชิญการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างกว้างขวาง การแพร่กระจายของข่าวสารเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีหลายช่องทาง จริยธรรมสื่อแบบดั้งเดิมจึงถูกปรับขยายความหมายและขอบเขต

ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมดิจิทัล ขณะเดียวกัน สื่อมวลชนต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ เช่น การแพร่ระบาดของข่าวปลอม (fake news) การละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว และการรายงานข่าวที่มีอคติ ซึ่งล้วนเป็นประเด็นที่ซับซ้อนและต้องอาศัยการวิเคราะห์เชิงลึกในหลายมิติ เพื่อให้เข้าใจกลไกและปัจจัยที่อยู่เบื้องหลัง รวมถึงวิธีการที่สื่อปรับตัวและกำหนดมาตรฐานจริยธรรมใหม่

(2) การได้มาซึ่งข้อมูลปฐมภูมิที่หลากหลายและลึกซึ้ง วิธีเชิงคุณภาพเน้นการสื่อสารโดยตรงเพื่อเก็บ “ข้อมูลปฐมภูมิ” อันอุดมด้วยบริบทและความหมาย โดยงานนี้เลือกสัมภาษณ์เชิงลึก 3 กลุ่มหลัก—ผู้ปฏิบัติงานสื่อ ผู้บริโภคข่าวสาร และนักวิจัยด้านสื่อ—เพื่อเก็บมุมมองที่แตกต่างกันอย่างเป็นระบบ ผู้ปฏิบัติงานสื่อ: ให้ภาพตรงของภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกทางจริยธรรมในชั้นเก็บ-ตัดต่อ-เผยแพร่ และการถ่วงดุลผลประโยชน์กับหลักการวิชาชีพ ผู้บริโภคข่าวสาร: สะท้อนความต้องการต่อ “ความจริง-ความเป็นกลาง-การคุ้มครองความเป็นส่วนตัว” ความเชื่อมั่นต่อองค์กรสื่อ และข้อเสนอแนะด้านจริยธรรม นักวิจัยด้านสื่อ: เติมเต็มกรอบคิดเชิงทฤษฎี อัปเดตแนวโน้มวิจัย และวิเคราะห์ผลสะท้อนเชิงระบบต่อมาตรฐานจริยธรรมและความรับผิดชอบของสื่อ การผสานสามมุมมองทำให้ข้อมูลรอบด้านและเข้มแข็งต่อการตีความ

(3) การเพิ่มความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงของงานวิจัย เพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือ (credibility) และความเที่ยงตรงของผลการวิจัย งานนี้กำหนดมาตรการคุณภาพเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้

Triangulation:

Data triangulation — ใช้หลายแหล่งข้อมูล (ผู้สื่อข่าว/ผู้บริโภค/นักวิจัย

เอกสาร กรณีศึกษา)

Method triangulation — ผสานการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการ

วิเคราะห์เอกสาร

Investigator/peer triangulation — แลกเปลี่ยนตรวจทานรหัส กับ

ผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ให้ความสำคัญต่อปฏิสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล ซึ่งสามารถสะท้อนมุมมองและความรู้สึกที่แท้จริงของผู้ให้ข้อมูลได้อย่างแม่นยำ สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ ผู้บริโภคข่าวสาร และนักวิจัยด้านสื่อ เพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์ได้อย่างตรงไปตรงมา นอกจากนี้ เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ยังถูกบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้มั่นใจว่าผลการวิจัยมีความถูกต้องและเชื่อถือได้ นอกจากนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพยังสามารถยกระดับ ความน่าเชื่อถือ (Credibility) และ ความเที่ยงตรง (Validity) ของงานวิจัยได้ผ่านการประยุกต์ใช้ วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งหมายถึงการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลโดยใช้หลายวิธี หลายแหล่งข้อมูล และหลายผู้วิจัยเพื่อยืนยันผลลัพธ์ สำหรับศึกษานี้ การตรวจสอบสามเส้าสามารถดำเนินการได้โดยการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์ ควบคู่กับการศึกษาข้อมูลเอกสาร และการสังเกตภาคสนาม เพื่อเพิ่มความถูกต้องและความเชื่อถือของข้อค้นพบ

3.2 การดำเนินการเก็บข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึกจะมุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลอธิบายประสบการณ์ตรง วิเคราะห์สถานการณ์จริง และนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบาย ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จะถูกบันทึกและนำไปวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) พร้อมใช้การตรวจสอบสามเส้า (triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อสรุปวิจัย

แนวทางการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในหัวข้อนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูล (informants) สามารถสะท้อนมุมมองและประสบการณ์ได้อย่างครอบคลุม โดยมีแกนคำถามดังนี้

(1) การตีความและการปฏิบัติในการสร้างสมดุล เชิญผู้ให้ข้อมูลอธิบายถึงแนวทางหรือหลักการที่ใช้ในการสร้างสมดุลระหว่างสิทธิของสาธารณชนในการรับรู้ข่าวสารและสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล สำนวจความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อบกพร่องหรือปัญหาที่สำนักข่าวมักเผชิญในประเด็นนี้ วิเคราะห์กรณีตัวอย่างที่เคยประสบในภาคปฏิบัติ เช่น เหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจตัดเนื้อหาที่ละเมิดความเป็นส่วนตัวหรือการใช้ภาพและข้อมูลส่วนบุคคลในสถานการณ์ที่อ่อนไหว

(2) นโยบายและมาตรการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวขององค์กรข่าว ให้ผู้ให้ข้อมูลอธิบายนโยบายและมาตรการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวที่องค์กรของตนใช้ เช่น การไม่เปิดเผยชื่อ (anonymization) การเบลลอภาพ (blurring) หรือการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล (informed consent) ประเมินประสิทธิภาพของการบังคับใช้มาตรการดังกล่าวในภาคปฏิบัติ รวมถึงปัจจัยที่เอื้อต่อหรือขัดขวางการบังคับใช้ เช่น ความเร่งด่วนของการรายงานข่าว ระดับการบริหารจัดการภายในองค์กร และระดับการตระหนักรู้ของบุคลากร

(3) มุมมองของผู้บริโภคข่าว สำนวจความคาดหวังของผู้บริโภคข่าวเกี่ยวกับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว เช่น การป้องกันการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในข่าว การไม่ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ทางการค้าโดยไม่ได้รับอนุญาต รวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้บริโภคเกี่ยวกับวิธีที่องค์กรข่าวควรดำเนินการเพื่อยกระดับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว เช่น การปรับปรุงมาตรการความปลอดภัยของข้อมูล การจัดอบรมเพิ่มความรู้ให้บุคลากร และการกำหนดมาตรการลงโทษเมื่อเกิดการละเมิด

ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้เทคนิคการซักถามเชิงลึก (in-depth probing) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเล่าประสบการณ์ตรง ขยายความเห็น และสะท้อนข้อเสนอแนะได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เนื้อหาที่ได้จะถูกบันทึก วิเคราะห์ และใช้ร่วมกับวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของผลการวิจัย

3.3 การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

1) การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

(1) ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการผลิตและเผยแพร่ข่าวสาร และมีประสบการณ์ตรงต่อประเด็นจริยธรรมสื่อ ดังนั้น การเลือกบุคคลกลุ่มนี้เป็นผู้ให้ข้อมูล จะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจเชิงลึกถึงความท้าทายด้านจริยธรรมและกลยุทธ์การรับมือ

ขององค์กรข่าวในทางปฏิบัติ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลถูกคัดเลือกแบบสุ่มจากสื่อกระแสหลัก อาทิ สถานีโทรทัศน์กลางแห่งประเทศจีน (CCTV) สำนักข่าวซินหัว (สาขาไห่หนาน) หนังสือพิมพ์ Hainan Daily สถานีวิทยุโทรทัศน์ไห่หนาน ตลอดจนสื่อใหม่ เช่น Toutiao, Nanhai Net และ Weibo รวมทั้งสิ้นประมาณ 30 คน (รหัส N1-N30) ซึ่งประกอบด้วยบทบาทหน้าที่ที่หลากหลาย ได้แก่ ผู้สื่อข่าว บรรณาธิการ และผู้บริหารสื่อ ซึ่งแต่ละตำแหน่งมีมุมมองและประสบการณ์ต่อประเด็นจริยธรรมสื่อที่แตกต่างกัน ผู้สื่อข่าวในฐานะผู้รวบรวมและรายงานข่าว มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อความถูกต้องและความเป็นกลางของข้อมูลข่าวสาร การสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวช่วยให้เข้าใจสถานการณ์จริงและความท้าทาย เช่น การสร้างสมดุลระหว่างความรวดเร็วและความถูกต้องของข่าว รวมถึงการจัดการความสัมพันธ์กับแหล่งข่าว ในขณะที่บรรณาธิการในบทบาทผู้คัดกรองและจัดเรียงเนื้อหา มีหน้าที่ตรวจสอบและปรับปรุงข่าวให้มีคุณภาพและคุณค่า การสัมภาษณ์บรรณาธิการจึงช่วยให้เห็นแนวทางการตัดสินใจและการควบคุมคุณภาพเนื้อหาในเชิงจริยธรรม บรรณาธิการมีบทบาทในฐานะผู้คัดเลือกและจัดเรียงเนื้อหาข่าว ทำหน้าที่ตรวจสอบและปรับแก้เนื้อหาที่ผู้สื่อข่าวนำเสนอ เพื่อให้มั่นใจว่าข่าวมีคุณภาพและสอดคล้องกับค่านิยมขององค์กร ในการสัมภาษณ์ กลุ่มบรรณาธิการสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นด้านจริยธรรมที่พบในกระบวนการทำงาน เช่น วิธีการหลีกเลี่ยงอคติในการรายงานข่าว การป้องกันการนำเสนอข่าวแบบเลือกสรร (Selective Reporting) รวมถึงการจัดการกับข่าวที่มีความอ่อนไหวหรือมีความขัดแย้งสูง ผู้บริหารสื่อมีบทบาทในฐานะผู้กำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานและนโยบายขององค์กรสื่อ อีกทั้งยังมีความรับผิดชอบสูงต่อการกำหนดมาตรฐานจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ในการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสามารถสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับความท้าทายด้านจริยธรรมที่เกิดขึ้นในกระบวนการบริหาร เช่น การสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางธุรกิจกับความรับผิดชอบต่อสังคม และการเสริมสร้างการศึกษาและฝึกอบรมด้านจริยธรรมแก่นักข่าวและบุคลากรสื่อ

(2) กลุ่มผู้บริโภคข่าวสาร ผู้บริโภคข่าวสารเป็นผู้รับและใช้ข้อมูลข่าว จึงมีความคาดหวังในด้านความถูกต้อง ความเป็นกลาง และการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว การเลือกผู้บริโภคข่าวสารเป็นกลุ่มตัวอย่างช่วยให้เข้าใจระดับความพึงพอใจและความไว้วางใจที่ประชาชนมีต่อองค์กรสื่อ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อประเด็นจริยธรรมสื่อ การเก็บข้อมูลดำเนินการทั้งในเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจ (เช่น ปักกิ่ง กว่างโจว) และเมืองรอง (เช่น ซีอาน ฉิงตู ไห่โข่ว และชานย่า) โดยใช้การเก็บข้อมูลแบบผสม (Mixed Method) ระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนประมาณ 50 คน (รหัส N31-N80) ครอบคลุมเพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษาอย่างหลากหลาย เพื่อสะท้อนทัศนคติที่แตกต่างต่อการบริโภคข่าวสารเนื้อหาสัมภาษณ์มุ่งสำรวจช่องทางและวิธีการที่ผู้บริโภคเข้าถึงข่าวสาร ความชื่นชอบและการประเมินต่อสื่อประเภทต่าง ๆ ระดับความพึงพอใจและความไว้วางใจในประเด็นความถูกต้อง ความเป็นกลาง และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงปัญหาและข้อกังวลที่พบในกระบวนการรับข่าวสาร อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคเสนอแนวทางปรับปรุงมาตรฐานจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรสื่อ

(3) นักวิจัยด้านสื่อ นักวิจัยด้านสื่อเป็นผู้ที่มีพื้นฐานวิชาการและประสบการณ์เชิงลึกในประเด็นจริยธรรมสื่อและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว จึงสามารถให้ข้อคิดเห็นเชิงทฤษฎีและปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางแก้ปัญหาในการวิจัยนี้ได้คัดเลือกนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัย อาทิ มหาวิทยาลัยให้หนาน มหาวิทยาลัยครูชืออัน มหาวิทยาลัยไประณีย์และโทรคมนาคมชืออัน มหาวิทยาลัยครูให้หนาน และห้องปฏิบัติการวิจัยความคิดเห็นสาธารณะ (ให้หนาน) รวม 15 คน โดยมุ่งสัมภาษณ์ผู้ที่ทำงานวิจัยเกี่ยวข้องกับจริยธรรมสื่อและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการวิจัย แนวโน้มปัญหา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานจริยธรรมและความรับผิดชอบขององค์กรสื่อในยุคสื่อดิจิทัล

(4) กลุ่มนักวิจัยด้านสื่อ กลุ่มนักวิจัยด้านสื่อประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในด้านจริยธรรมสื่อและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 15 คน (รหัส N81-N95) โดยผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้มีประสบการณ์การวิจัยอย่างกว้างขวางและมีผลงานเชิงวิชาการที่มีคุณภาพต่อแวดวงศึกษา จึงเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมสื่อในยุคสื่อดิจิทัล การสัมภาษณ์กลุ่มนี้มุ่งสำรวจทั้งผลงานวิจัยและแนวโน้มการศึกษาในประเด็นจริยธรรมสื่อ ตลอดจนข้อคิดเห็นเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรฐานจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรสื่อในบริบทสื่อใหม่ (New Media) เนื้อหาการสนทนาครอบคลุมมุมมองต่อโจทย์วิจัย ข้อเสนอแนะในการกำหนดกรอบแนวคิด ตลอดจนข้อควรระวังและความท้าทายเชิงระเบียบวิธีที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการวิจัย โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงลึกกับนักวิจัยเหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาจริยธรรมสื่อในอนาคต

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งจะได้อธิบายเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1) การออกแบบแนวคำถามสัมภาษณ์ (Interview Guide Design)

(1) ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมสื่อ คำถามเริ่มต้นมุ่งสำรวจการตีความและความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับจริยธรรมสื่อ (Journalistic Ethics) เช่น “ท่านมีความเข้าใจอย่างไรเกี่ยวกับจริยธรรมสื่อ?” และ “จริยธรรมสื่อมีความสำคัญต่อการทำงานด้านข่าวสารในแง่ใดบ้าง?” จริยธรรมสื่อหมายถึงหลักการทางจริยธรรมและบรรทัดฐานการปฏิบัติที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อควรยึดถือในกระบวนการผลิตข่าว ตั้งแต่การเก็บข้อมูล การเขียนข่าว ไปจนถึงการเผยแพร่ ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญ เช่น ความซื่อสัตย์ ความเป็นกลาง การเคารพสิทธิความเป็นส่วนตัว และการหลีกเลี่ยงอคติ จริยธรรมสื่อถือเป็น “เส้นเลือดใหญ่” ที่ค้ำจุนความน่าเชื่อถือของข่าวและความมั่นคงของสังคม หากละเลย อาจนำไปสู่ปัญหาการแพร่กระจายข่าวปลอม การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรือการรายงานข่าวที่มีอคติ อันจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความไว้วางใจต่อวงการสื่อโดยรวม

ในกระบวนการสัมภาษณ์ จะชี้แนะให้ผู้ให้ข้อมูลอธิบายความหมาย ขอบเขต (Scope) และความสำคัญของจริยธรรมสื่อจากมุมมองของตน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการนำหลักจริยธรรมไปปฏิบัติจริง ตลอดจนปัญหาและข้อขัดแย้งที่พบเจอ รวมถึงวิธีการจัดการกับสถานการณ์ดังกล่าว

(2) ความท้าทายใหม่ในยุคสื่อใหม่ (New Media Era) คำถามต่อไปจะสำรวจการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายเชิงจริยธรรมในยุคสื่อดิจิทัล ซึ่งมีลักษณะการแพร่กระจายข้อมูลที่รวดเร็วและกว้างขวางกว่ายุคใด เช่น การแพร่กระจายข่าวปลอมที่ง่ายและรวดเร็ว การล้นเกินของข้อมูลที่แท้จริงในสื่อสังคมออนไลน์ การแข่งขันด้านความเร็วและจำนวนผู้เข้าชมที่อาจทำให้สื่อมวลชนละเลยความถูกต้องและความเป็นกลางของข่าว นอกจากนี้ ยุคสื่อใหม่ยังส่งผลต่อโมเดลธุรกิจของสื่อ ซึ่งมีการพึ่งพารายได้จากโฆษณาและการสมัครสมาชิกมากขึ้น อันอาจก่อให้เกิดแรงกดดันจากผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ต่อการนำเสนอข่าว สถานการณ์นี้จึงเป็นจุดท้าทายที่อาจกระทบต่อความเป็นอิสระและความเป็นกลางของการรายงานข่าวอย่างมีนัยสำคัญ ข่าวปลอม (Fake News) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นเท็จหรือบิดเบือนซึ่งถูกเผยแพร่โดยมีเจตนาให้เกิดความเข้าใจผิด สร้างกระแส หรือบรรลุดัตุประสงค์บางประการที่ไม่สุจริต เช่น เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง การค้า หรือเพื่อความบันเทิงโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบเชิงลบที่ตามมา ในบริบทการทำงานและชีวิตประจำวัน ข่าวปลอมสามารถพบได้ในหลายลักษณะ อาทิ ข่าวปลอมทางการเมือง ข่าวปลอมเชิงพาณิชย์ และข่าวปลอมในวงการบันเทิง โดยช่องทางการแพร่กระจายหลัก ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ข่าวบนอินเทอร์เน็ต อีเมล และแพลตฟอร์มการสื่อสารออนไลน์อื่น ๆ การสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นนี้จะมุ่งให้ผู้ให้ข้อมูลแบ่งปันกรณีตัวอย่างของข่าวปลอมที่ตนเคยพบ พร้อมทั้งอธิบายลักษณะการแพร่กระจายและรูปแบบเนื้อหาของข่าวดังกล่าว รวมถึงวิธีการและเกณฑ์ที่พวกเขาใช้ในการระบุและประเมินความน่าเชื่อถือของข่าว ตลอดจนทัศนคติและพฤติกรรมในการตอบสนองต่อข่าวปลอมในส่วนของการทำงาน ผู้ให้ข้อมูลจะถูกเชิญชวนให้สะท้อนความเห็นเกี่ยวกับมาตรการที่สำนักข่าวควรดำเนินการเพื่อระบุและป้องกันการแพร่กระจายของข่าวปลอม เช่น การจัดตั้งกลไกการตรวจสอบข้อเท็จจริง (fact-checking) การกำหนดมาตรฐานการตรวจสอบแหล่งข่าวอย่างเข้มงวด การฝึกอบรมบุคลากรเพื่อยกระดับความรู้เท่าทันสื่อและทักษะการวิเคราะห์ข่าว ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data analytics) เพื่อเฝ้าระวังและตรวจจับข่าวปลอมแบบเรียลไทม์ นอกจากนี้ ยังมีการสอบถามความคิดเห็นต่อความท้าทายและข้อจำกัดของสำนักข่าวในการจัดการกับข่าวปลอม รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการรับมือ ในมุมมองของผู้บริโภคข่าว การสัมภาษณ์จะครอบคลุมถึงวิธีการที่ใช้ในการประเมินความจริงของข่าว เช่น การตรวจสอบแหล่งที่มา การเปรียบเทียบเนื้อหาจากหลายสำนักข่าว หรือการค้นหาข้อมูลยืนยันจากแหล่งอื่น ๆ รวมถึงความคาดหวังที่มีต่อสำนักข่าวในการสนับสนุนให้ผู้รับสารสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้สะดวกยิ่งขึ้น เช่น การให้ข้อมูลประกอบเพิ่มเติม การเปิดเผยหลักฐานและแหล่งข้อมูลที่ใช้รายงานข่าว และการจัดตั้งช่องทางร้องเรียนหรือแจ้งเบาะแสข่าวปลอม

(3) การคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว การสร้างสมดุลระหว่าง สิทธิของสาธารณชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (public right to know) และ สิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล (right to

privacy) ถือเป็นประเด็นสำคัญและซับซ้อนในงานข่าวสารสมัยใหม่ นักวิจัยและผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อสารมวลชนต่างตระหนักว่าขณะที่สื่อมวลชนมีหน้าที่ต้องนำเสนอข้อมูลที่มีคุณค่าต่อสาธารณะ ก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักการที่ *ถูกต้องตามกฎหมาย (legality)* มีเหตุผลเหมาะสม (*reasonableness*) และ *จำเป็นต่อสาธารณะ (necessity)* เพื่อหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวโดยไม่จำเป็น แนวทางการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในหัวข้อนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูล (informants) สามารถสะท้อนมุมมองและประสบการณ์ได้อย่างครอบคลุม โดยมีแกนคำถามดังนี้

(3.1) เชิญผู้ให้ข้อมูลอธิบายถึงแนวทางหรือหลักการที่ใช้ในการสร้างสมดุลระหว่างสิทธิของสาธารณชนในการรับรู้ข่าวสารและสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล

(3.2) สืบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อบกพร่องหรือปัญหาที่สำนักข่าวมักเผชิญในประเด็นนี้

(3.3) วิเคราะห์กรณีตัวอย่างที่เคยประสบในภาคปฏิบัติ เช่น เหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจตัดเนื้อหาที่ละเมิดความเป็นส่วนตัว หรือการใช้ภาพและข้อมูลส่วนบุคคลในสถานการณ์ที่อ่อนไหว

(3.4) ให้ผู้ให้ข้อมูลอธิบายนโยบายและมาตรการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวที่องค์กรของตนใช้ เช่น การไม่เปิดเผยชื่อ (anonymization) การเบลอภาพ (blurring) หรือการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล (informed consent)

(3.5) ประเมินประสิทธิภาพของการบังคับใช้มาตรการดังกล่าวในภาคปฏิบัติ รวมถึงปัจจัยที่เอื้อต่อหรือขัดขวางการบังคับใช้ เช่น ความเร่งด่วนของการรายงานข่าว ระดับการบริหารจัดการภายในองค์กร และระดับการตระหนักรู้ของบุคลากร

(3.6) สืบถามความคาดหวังของผู้บริโภคข่าวเกี่ยวกับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว เช่น การป้องกันการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในข่าว การไม่ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ทางการค้าโดยไม่ได้รับอนุญาต

(3.7) รวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้บริโภคเกี่ยวกับวิธีที่องค์กรข่าวควรดำเนินการเพื่อยกระดับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว เช่น การปรับปรุงมาตรการความปลอดภัยของข้อมูล การจัดอบรมเพิ่มความรู้ให้บุคลากร และการกำหนดมาตรการลงโทษเมื่อเกิดการละเมิด

ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้เทคนิคการซักถามเชิงลึก (in-depth probing) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเล่าประสบการณ์ตรง ขยายความเห็น และสะท้อนข้อเสนอแนะได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เนื้อหาที่ได้จะถูกบันทึก วิเคราะห์ และใช้ร่วมกับวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของผลการวิจัย

(4) ความเป็นธรรมและความเป็นกลางของการรายงานข่าว

ความเป็นธรรม (*fairness*) และความเป็นกลาง (*objectivity*) ถือเป็นหลักการพื้นฐานของงานข่าว ซึ่งกำหนดให้การรายงานต้องตั้งอยู่บนข้อเท็จจริง ปราศจากอคติ และไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้

การสร้างเชื่อมั่นด้านดังกล่าวมีความสำคัญต่อการรักษามาตรฐานวิชาชีพและความน่าเชื่อถือของสถาบันสื่อ

2.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การดำเนินการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าประสบการณ์ตรง วิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเสนอแนวคิดอย่างอิสระ ข้อมูลที่ได้จะถูกบันทึกและนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) พร้อมใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

ในหัวข้อนี้ให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถสะท้อนความเข้าใจ ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการคงไว้ซึ่งความเป็นธรรมและความเป็นกลางของข่าว โดยแกนคำถามหลักประกอบด้วย

2) การตีความและมาตรฐานของความเป็นธรรมและความเป็นกลาง

(2.1) เชิญผู้ให้ข้อมูลอธิบายความหมายและมาตรฐานที่ใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินว่าข่าวใดมีความเป็นธรรมและความเป็นกลาง

(2.2) สืบหาวิธีการหรือแนวปฏิบัติที่ใช้ในภาคปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่าการรายงานข่าวเป็นไปตามมาตรฐาน เช่น การเลือกมุมมองการนำเสนอที่เป็นกลาง การตรวจสอบข้อเท็จจริง การอ้างอิงแหล่งข้อมูลจากหลายฝ่าย

3) การวิเคราะห์ปัจจัยผลกระทบ

(3.1) วิเคราะห์ปัจจัยที่อาจบั่นทอนความเป็นธรรมและความเป็นกลางของข่าว เช่น จริยธรรมวิชาชีพของผู้สื่อข่าว ผลประโยชน์ทางธุรกิจขององค์กรข่าว แรงกดดันทางการเมือง หรือข้อจำกัดเวลาในการรายงาน

(3.2) ถามความคิดเห็นต่อแนวทางการรับมือขององค์กรข่าว เช่น การเพิ่มการอบรมด้านจริยธรรม การจัดตั้งกลไกตรวจสอบภายใน การเสริมความเข้มงวดในการกลั่นกรองข่าว

(3.3) สืบหาความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้บริโภคข่าวต่อความเป็นธรรมและความเป็นกลางของสื่อ

(3.4) รวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุง เช่น การเพิ่มการตรวจสอบและกลั่นกรองข่าวก่อนเผยแพร่ การให้ข้อมูลพื้นหลังและหลักฐานประกอบ เพื่อช่วยให้ผู้บริโภคเข้าใจภาพรวมของเหตุการณ์ได้รอบด้านมากขึ้น

4) ประเด็นคำถามหลักในการสัมภาษณ์

(1) ความท้าทายของสื่อใหม่ต่อจริยธรรมสื่อแบบดั้งเดิม วิเคราะห์มุมมองของผู้ให้ข้อมูลต่อผลกระทบของสื่อใหม่ เช่น ความเร็วในการกระจายข่าว ขอบเขตการเข้าถึง และข้อจำกัดในการควบคุมคุณภาพข่าว สืบหาแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการปรับตัวขององค์กรสื่อเพื่อสร้างมาตรฐานจริยธรรมใหม่

อาทิ การกำหนดนโยบายกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัล การวางมาตรฐานพฤติกรรมของผู้สื่อข่าวในสภาพแวดล้อมออนไลน์ และการพัฒนากระบวนการตรวจสอบเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างขึ้น

(2) บทบาทและความรับผิดชอบทางจริยธรรมของแพลตฟอร์มสื่อใหม่ ให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนมุมมองว่าผู้ให้บริการแพลตฟอร์มข่าวออนไลน์ควรมีบทบาทและความรับผิดชอบใดบ้าง เช่น การรับรองความถูกต้องของข้อมูล การปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ การป้องกันการแพร่กระจายข่าวปลอม วิเคราะห์ข้อบกพร่องและปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ความไม่เข้มงวดของการตรวจสอบเนื้อหาหรือการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลที่ยังไม่เพียงพอ

(3) ความคาดหวังและข้อเสนอแนะจากผู้บริโภคข่าว สำรวจความต้องการของผู้บริโภคข่าวต่อการกำหนดมาตรฐานจริยธรรมของแพลตฟอร์มสื่อใหม่ เช่น การเพิ่มความเข้มงวดในการกลั่นกรองข่าว การสร้างกลไกร้องเรียนและตรวจสอบ การป้องกันการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในทางมิชอบ รวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการและสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น การจัดระบบแนะนำข่าวสารที่มีคุณภาพหรือการสร้างช่องทางให้ผู้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูล

ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นการกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับ ความคาดหวังและข้อเสนอแนะต่อมาตรฐานจริยธรรมของแพลตฟอร์มสื่อใหม่ รวมถึงการประเมินระดับ ความพึงพอใจและความไว้วางใจ ที่มีต่อการดำเนินงานของแพลตฟอร์มดังกล่าวในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังจะสอบถามถึงข้อเสนอเชิงพัฒนาในอนาคต เพื่อให้แพลตฟอร์มสื่อใหม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคข่าวสารในสภาพแวดล้อมสื่อดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว